

Helse- og omsorgsberedskap i kriser og krig

Innlegg fra HelseDirektoratet og Mattilsynet på Statsforvalter Troms og Finnmark sin frokostsamling 28. mars 2025 for ledere og planleggere

HelseDirektoratet v/ Helen Brandstorp, Jasper Littmann, Knut Berglund og Arthur Gjengstø
Mattilsynet v/ Olav Vatn

Giitu! Takk!

På 30 minutter tenker vi å komme inn på

- Trusselbilde og forventninger
- Den nye innrammingen av helseberedskapen
- Noen utvalgte utfordringer
 - men, her er vi veldig interessert i deres syn
- Noen utvalgte tiltak
 - som vi gjerne vil ha dere med på å forme
- Vi deler tida med våre venner i Mattilsynet
- Og ser frem til spørsmål, innspill og dialog

Kvænangen kommune
Návuona suohkan
Naavuonon komuuni

«Alt som skjer, skjer i en kommune»

Hammerfest kommune
Hámmerfeastta suohkan

Tromsø kommune

Trusselbilde og forventninger

—

Foto: Thomas Wijnje Oijord/AFP

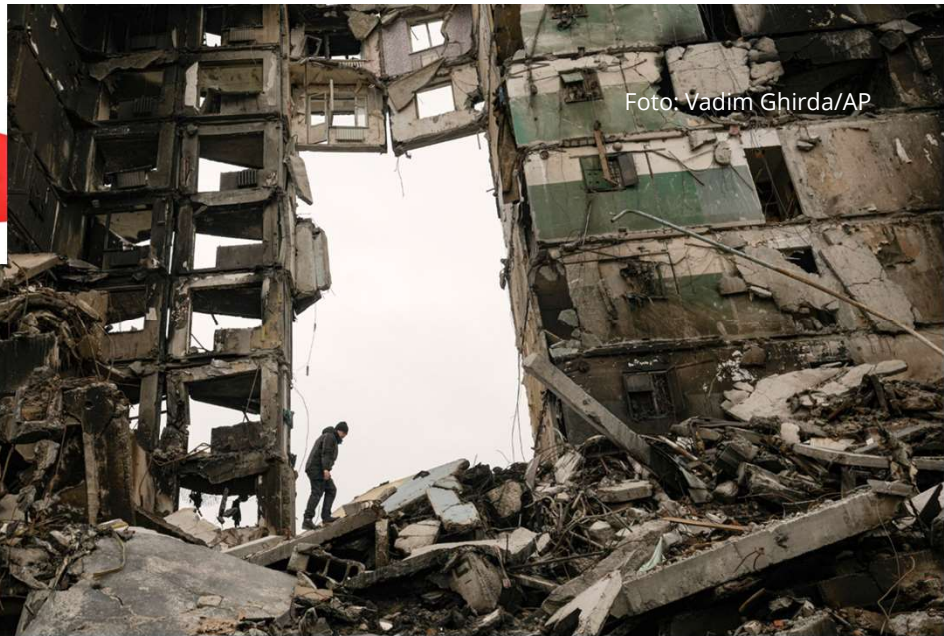

Foto: Vadim Ghirda/AP

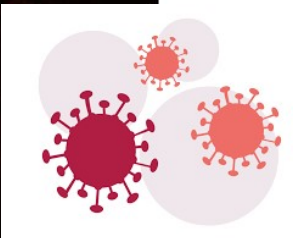
Sensitiv pasientinformasjon kan være på avveie etter dataangrep

Datasystemet til Østre Toten kommune er angrepet og gjort utilgjengelig for alle ansatte. – Personnummer og helsedata kan være på avveie, sier ordføreren.

Hans Solbakken
Journalist

Publisert 10. jan. 2021 kl. 20:45
Oppdatert 8. feb. 2021 kl. 12:51

Artikkelen er flere år gammel.

Forsvarskommisjonen

“ Men nu, da faren kan bli større,
er vi nu et samlet vaakent folk, ferdig til aa møte
alle farer med opbud av vore ytterste evner?

Fridtjof Nansen (1915): *Før det blir for sent.*

Meld. St. 5

(2023–2024)

Melding til Stortinget

En motstandsdyktig helseberedskap

Fra pandemi til krig i Europa

Meld. St. 9

(2024–2025)

Melding til Stortinget

Totalberedskapsmeldingen

Forberedt på kriser og krig

A healthcare worker, likely a nurse or doctor, is shown from the chest up, wearing full personal protective equipment (PPE). This includes a white hairnet, a clear face shield, a white surgical mask covering the nose and mouth, and a white protective gown. A stethoscope is visible around their neck. The background is a solid dark blue color. The overall image has a blue tint.

Alvorlig utvikling og høy kompleksitet –
krever økt årvåkenhet og bred mobilisering

Hovedbudskap i totalberedskapsmeldingen

- En helhetlig styrking av Norges beredskap krever innsats fra alle, hver enkelt og sammen
 - Sivilsamfunnet skal være forberedt på krise og krig
 - Sivilsamfunnet skal motstå sammensatte trusler
 - Sivilsamfunnet skal understøtte militær innsats

Meld. St. 5

(2023–2024)

Melding til Stortinget

En motstandsdyktig helseberedskap

Fra pandemi til krig i Europa

Ny PPT-mal, Helsedirektoratet

Helse og omsorgssektoren må ta hensyn til

- avhengigheter
- kompleksitet
- kritikalitet
- og helhet i større grad enn tidligere

Styrke internasjonalt samarbeid

Særlig ny innsats med EU

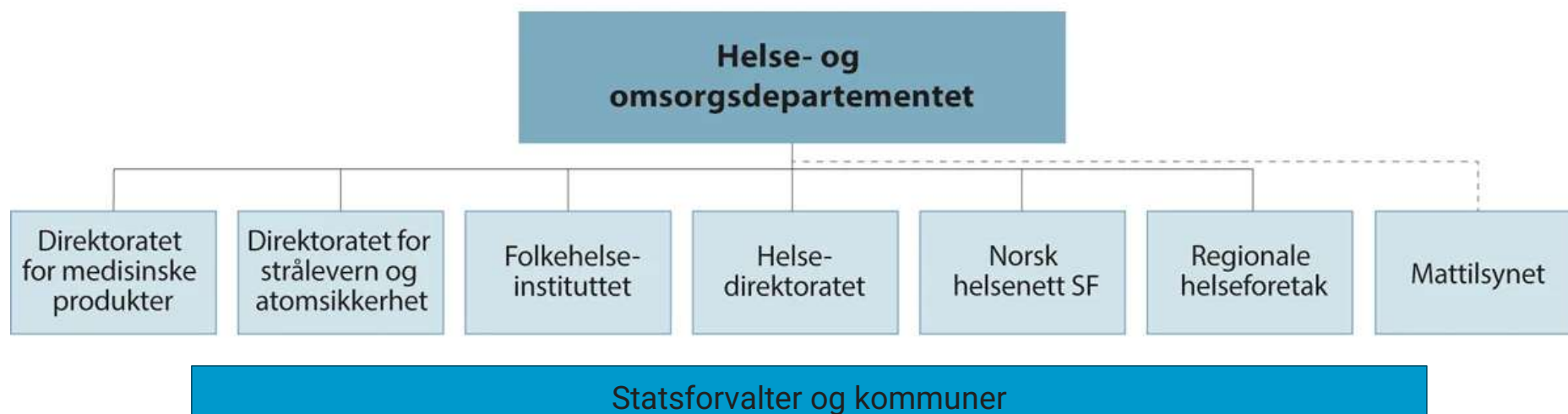

Nordisk samarbeid

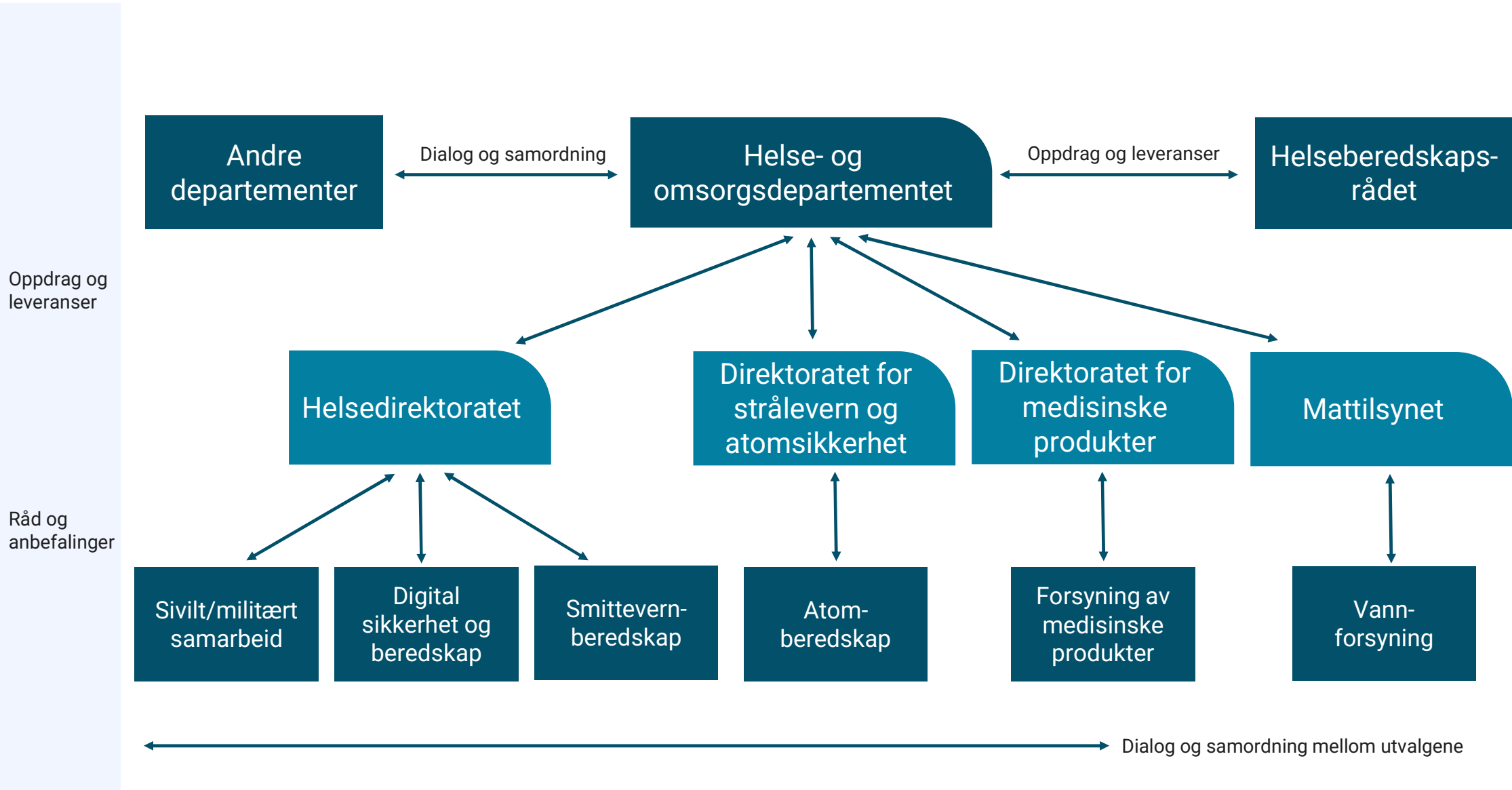
28.03.2025

10

Organisering av helse- og omsorgsberedskapen

Styrings- og rapporteringslinjer mellom Helse- og omsorgsdepartementet og sentrale underliggende etater og virksomheter med helseberedskapsoppgaver

Utvalg for sivil/militær helseberedskapssamarbeid

1. Helsedirektoratet (leder)
2. Forsvarets sanitet (nestleder)
3. Forsvarets operative hovedkvarter
4. Direktoratet for medisinske produkter
5. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
6. Direktoratet for strålevern og atomberedskap
7. Folkehelseinstituttet
8. Forsvarets logistikkorganisasjon
9. Forsvarets sanitet
10. De regionale helseforetakene
11. Mattilsynet
12. Politidirektoratet
13. Statsforvalteren (2)

KS er i ettertid gitt observatørstatus

Ber helsetjenesten legge planer for å kunne håndtere krig

Helsedirektør Bjørn Guldvog og Sjef for forsvarets sanitet Petter Iversen (Foto: Helsedirektoratet)

Først publisert: 18.11.2024 | Siste faglige endring: 18.11.2024

Utvalget for sivilt-militært helseberedskapssamarbeid anbefaler at det blir laget planer og systemer for å håndtere krig og andre kriser der det kommer mange skadde samtidig.

Direktoratets 360-ansvar løses *aldri* alene

Fag- og myndighetsrollen:

Forvalter

Følger med

Fortolker

Gi råd/veilede/normere

Iverksetter

Pådriver

Helsedirektoratets hovedinstruks

- Helsedirektoratet skal bidra til at den nasjonale helseberedskapen er motstandsdyktig, samordnet og effektiv ved kriser og katastrofer
- Helsedirektoratet skal ved å utføre myndighetsoppgaver, medvirke til at befolkningens behov for tjenester og tiltak blir dekket

Alle kriser skjer i en kommune og/eller berører kommunen

—

Ja, det er mange lover og forskrifter

- og dette er bare en del av de

1

Lov om spesialisthelsetjenester

2

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester

3

Lov om folkehelsearbeid

4

Lov om sosiale tjenester

5

Lov om vern mot smittsomme sykdommer

6

Lov om helsemessig og sosial beredskap
- inkl. egen forskrift om beredskapsplanlegging

Helse- og omsorgstjenesteloven

- En rekke plikter som kommunen skal **sørge for**
- Tjenester
- Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner

Helseberedskapsloven

- Beskytte befolkningens liv og helse og sikre at nødvendige helsetjenester, omsorgstjenester og sosiale tjenester kan tilbys befolkningen i krig, samt i fredstid under kriser og katastrofer

Folkehelseloven

- Kommunen, fylkeskommunen, Statsforvalteren, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner

Smittevernloven

- Beskytte befolkningen ved å forhindre spredning av sykdom og hindre at slike sykdommer kommer inn i eller forlater Norge
- Sikre at helsemyndigheter og andre relevante myndigheter iverksetter nødvendige smitteverntiltak og koordinerer sine aktiviteter
- Ivareta grunnleggende rettigheter for befolkningen – nødvendige og forholdsmessige tiltak

Noen kjerneelementer – for å forenkle

- **Trygge forsvarlig videreføring av tjenester også i kriser**
- **Gjennomføre risikovurderinger – ekstraordinære hendelser**
 - Hva kan utfordre oss? Hvordan påvirker det oss? Har vi det vi trenger av ressurser, planer og tiltak?
 - Ta høyde for bredden av trusler, involver og diskuter sårbarhetene
 - Vurder sårbarhet for (langvarig) bortfall av nøkkelpersonell, strøm, vann, mobil, internett og/eller informasjonssystemer
- **Holde beredskapsplaner oppdaterte og tilpasset behov**
 - Ta høyde for bortfall av strøm, vann, datasystemer og ekom og/eller at personell er utilgjengelig
... også samtidig med en hendelse med mange skadde
 - Sørg for alternative løsninger og vurder behov for økt sikring av bygg ol.
 - Tenk igjennom hva som kan prioriteres opp/ned og om det er behov (f.eks. sårbare grupper) som må skjermes
 - Sørg for praktiske tiltakskort på enhetsnivå (alders- og sykehjem mm.)

Noen kjerneelementer – for å forenkle

- **Ha planer for å skalere opp kapasiteten for å håndtere større kriser**
 - Helsepersonell, medhjelpere, frivillige mv. – også for å stå i krise lenge
 - Et eksempel: Mottak, raskt, av pasienter fra lokalsykehuset
- **Koordiner godt med andre relevante aktører**
 - Aktør-/interessentkart
 - Hvem trenger kommunen/sykehuset å samordne planer og trene i lag med?
- **Trim kommunikasjonsplanene for ulike typer kriser**
 - Ta høyde for at ulike grupper har ulike behov & også at internett & mobilnett kan være nede
 - Ta høyde for at behov og hensyn kan variere mellom forskjellige typer kriser
- **Bygg kompetanse gjennom erfaringsdeling, opplæring og øvelser**
 - Sett tydelige mål for hva øvelsene skal bygge opp om
 - Sett krav til at øvelser skal evalueres, at det skal lages handlingsplan
 - Sjekk ut at læring etter øvelser er fulgt opp i planer eller andre tiltak etter x måneder – kontinuerlig kvalitetsforbedring

Særskilte utfordringer

—

Pandemiberedskap

- Nødvendig nasjonal selvforsyning
- Internasjonalt samarbeid
- Tillit og kommunikasjon
- Sårbare og særskilt utsatte grupper
- Bedre beredskap, gjennomgripende, operativt og øvd planverk
- Forholdsmessighetsvurderinger
- Kunnskap i kriser
- Teknologiens rolle
- Lovhjemler (forankring, rask respons)

Sivilt-militært helseberedskapssamarbeid

- Behandlingskapasitet
- Evakuering og behandlingsskjede
- Forsyning og logistikk
- Kommunikasjon (inkl. gradert)
- Kritisk infrastruktur
- Styring og koordinering

Løfte sammen | Plan for kompetanseutvikling

Mye bra

Kan bli bedre

- Mer systematisk kompetanseheving
- Bedre tilgjengeliggjøring av kunnskap
- Enklere verktøy
- Mer samhandling
- Bedre på evaluering, læring og kontinuerlig kvalitetsforbedringsarbeid, også innenfor helse- og omsorgsberedskapen

Styrke verktøykassa - sammen

- Grunn- og spesialistutdanningen, videre- og etterutdanning
- «Juridisk stifinner»
- Samordne veiledningsmateriell, også med DSB
- Kunnskaps- og kompetansebank
- Flere maler, sjekklister og eksempler
- Spille på ulike kompetansemiljøer for å bygge verktøy som alle kan bruke
- Forsterke eksisterende arenaer (f.eks. helsefelleskapene) og kanskje lage noen nye
- Passe på at helse er godt representert i beredskapsrådene

Spørsmål & innspill i etterkant av møtet?

Statsforvalter vet at vi er lett å finne

Det går også an å ta direkte kontakt med oss,
f.eks. på e-post til arthur.gjengsto@helsedir.no